

At skrive er at

lege

Børn, der leger skriftsproget ind tidligt, står stærkere i deres læse- og skriveudvikling senere i livet.

AF ANNE LINDHARD, KOMMUNIKATIONSKONSULENT I SPROG&LEG

Børn og voksne i Flerbørnsdagplejen Bamsebo er samlet omkring spisebordet. Dagplejer Lena står med en stak ordkort med alles navne, mens børnene nøje følger hende med øjnene. Toårige Josefine vinker ivrigt, da Lena holder hendes navn op. "Ja, det var dit navn, Josefine ... hvor er du god!" siger Lena, giver Josefine kortet og viser det næste. "Adam," siger alle børnene nu i kor.

Lena og de andre voksne i Bamsebo har, sammen med de andre dagplejere i Københavns Kommune, været på kursus i børns sprogtiltagelse med Tale- og Sprogkonsulent Ulla Flye Andersen fra firmaet Sprog&Leg. På kurset har de blandt andet fået inspiration til, hvordan de kan arbejde med tidligt skriftsprog fx ved hjælp af ordkort.

Hensigten med kurset var at opkvalificere dagplejerne til at kunne arbejde bevidst med de 0-3 åriges sprog, inkl. det skrevne. Forskning i børns sprogudvikling peger nemlig på, at en tidlig og meningsfuld start med skriftsproget styrker børns læse- og skriveudvikling senere i livet.

Skriftsproget gør ord synlige

Mange voksne tøver med at introducere små børn for skriftsproget. Det opfattes som noget, der hører skolen til. Men tænk, hvis vi først talte til barnet, når det talte til os? Det er næsten ikke til at forestille sig, for vi lærer jo at tale ved at lytte og øve os. Det samme gælder for læsning og skrivning – vi skal opleve det for at kunne lære det.

Det er som sådan ikke mere vanskeligt eller abstrakt for børn at koble det skrevne ord KO med billedet af en ko, end det er at forbinde dette dyr med lydbilledet KO. Det hjælper tværtimod børnene at få en oplevelse af, hvordan det alt sammen hænger sammen.

Det talte sprog er usynligt, så når vi retter børns opmærksomhed mod skrift, så oplever de, at ord kan blive synlige. De får dermed forståelse for, hvordan man kan bruge det skrevne sprog, på samme måde som de lærer om talens brug, når man snakker med dem. Skriften gør talen og tanken mere konkret.

Det skrevne ord kommer indefra

Emergent literacy kaldes det, vi arbejder

Det skrevne ord optræder som en del af legen

Nøa på 3½ år skriver sit navn – ord kan skrives overalt

Ordkort inddrages i leg og læsning

Kært legetøj får mange navne

med, når vi tidligt inviterer børn til at eksperimentere med at læse og skrive. Der findes endnu ikke et godt dansk begreb for fænomenet, som dækker over den proces, hvor barnet som et naturligt led i dets interaktion med andre mennesker, begynder at opdage og afprøve skrivning og læsning.

Det ligger i begrebet, at der ikke er tale om læring opnået gennem formel undervisning. Ordet *emergent* henviser netop til, at *literacy*, dvs. det at kunne læse og skrive, er noget, der vokser frem i barnet indefra.

Tanken er, at skriftsproget, ligesom læsning, skal foregå i et meningsfuldt samspil mellem barnet og den voksne, fuldstændig som når det talte sprog praktiseres. Skriftsproget skal ganske enkelt leges ind.

Leg med skriftsproget

Der er altså ikke på nogen måde tale om, at "skolen skal ned i børnehaven". Tværtimod.

At arbejde aktivt med det skrevne sprog sammen med børn på 1-6 år handler ikke om formel bogstavlæring, men om at stimulere skrift gennem andre aktiviteter.

Leg med skriftsproget skal altid foregå på barnets præmisser og indgå lige så naturligt i dagligdagen som det talte sprog med afsæt i barnets oplevelser og kontekst. Det kan være gennem at pege på ord i bøger, sætte ord på konkrete ting med mærkater eller bruge ordkort i samspil med læsning, så skrift, ting og tale optræder i naturlig forening.

Endelig kan vi som voksne være rollemodeller og med vores egen skrift inspirere

re børnene og bekræfte, hvad de ser. Børnene kan opmuntres til at legeskrive på tegninger og ordkort. Når børn begynder at "skrive", dvs. lave kruseduller og tegn, som de opfatter som fortælling eller skrift, skal vi som voksne reflektere med dem om, hvad de gerne vil fortælle.

Børn genkender hurtigt navne

I Dagplejen Bamsebo er de efter kurset "Leg med sprog" begyndt at arbejde langt mere bevidst med sprog i dagligdagen, blandt andet ved at bruge ordkort og dialogisk læsning, og mange af børnene genkender allerede ikke bare deres eget navn, men også navnene på de voksne og flere af deres kammerater.

"Da vi først begyndte at bruge ordkort, var vi virkelig overraskede over, hvor hurtigt børnene fattede interesse for skriftsproget, og hvor sjovt, de synes, det er at finde deres egne og andres navne på ordkort," fortæller Lena. "Og da vi til jul lavede en kuffert til "På loftet sidder nissen", hvor vi brugte ordkort, kunne Karla, der blev 2 år i december, efter to dage genkende ordkortene for kat, rotte og nisse."

Lidt efter sidder Lena læser en bog om dyr sammen med to af pigerne. I bogen er der et billede af en krokodille. "Kan du række mig krokodillen?" spørger Lena. Den ene pige tager en plastikkrokodille og giver samtidig Lena et ordkort, hvor der står "krokodille".

De faldende børnetal rammer ikke de private institutioner så hårdt som de kommunale

I DLO oplever vi, at de Private daginstitutioner generelt set ikke er lige så hårdt ramt af de faldende børnetal, som de Kommunale dagtilbud. Denne tendens kan også udledes af landsdækkende tal fra Danmarks Statistik.

En lille artikel i "Nordvestnyt" den 12/1-2015, viser med tal fra Kalundborg Kommune et eksempel på tendensen.

Ifølge Nordvestnyt er antallet af børn indskrevet i dagtilbud i Kalundborg Kommune på 6 år faldet med næsten en fjerdedel. De Private daginstitutioner er de eneste, der går mod strømmen. De oplever at få flere børn indmeldt.

Både børnehaver, vuggestuer og dagplejemødre i Kalundborg Kommune mærkede, at der i 2014 var langt færre børn end tidligere, og nøgletal udarbejdet for de kommunale dagtilbud til Kommunens børne- og familieudvalgsmøde i januar viste også, at udviklingen er markant.

Mens der var 2881 børn indskrevet i et dagtilbud i kommunen i 2008, så var tallet faldet med næsten en fjerdedel til 2201 sidste år, hvilket betyder, at der er 680 færre børn i den seneste

årgang, end der var i den fra 2014. Det er i Kalundborg alle former for dagtilbud, der rammes af nedgangen, men især dagplejerne er hårdt ramt. Her er antallet af indmeldte børn halveret fra 2008 til 2014. I 2008 var der således 828 børn indmeldt i private og kommunale dagplejere, mens tallet kun var 413 i 2014.

De eneste institutioner, som har oplevet en tilvækst af indmeldte børn, er Kalundborg Kommunes fire

private daginstitutioner: Naturbørnehaven Bregnen i Bregninge, Bondegården ved Vinde Helsing, Sæby Hallenslev Fribørnehave og De 4 Årstider i Bjergsted. I 2008 brugte kun 68 børn en af de private daginstitutioner. I 2014 er tallet steget til 104.